

Jeg er efterhånden et ældre menneske. I de sidste tredive år har arten af mit erhverv bragt mig i mere end almindelig kontakt med, hvad der kan forekomme at være et interessant og temmelig enestående folkefærd, som der så vidt jeg ved ikke er nedfældet noget om endnu – jeg tænker på de juridiske kopister eller skrivere. Jeg har kendt ganske mange af dem, både arbejdsmæssigt og privat, og kunne, hvis jeg ville, fortælle adskillige af den slags historier, som kan få godmodige mennesker til at smile og sentimentale sjæle til at græde. Men jeg skal forbigå beretningerne om alle andre til fordel for nogle få, biografiske afsnit om skriveren Bartleby, den mærkeligste jeg nogensinde har set eller hørt tale om. Selvom jeg om andre kopister kunne skrive en fuldstændig biografi, er noget sådant udelukket med Bartleby. Jeg tror ikke, der findes materiale, som kunne danne grundlag for en komplet og udtømmende levnedbeskrivelse af dette menneske. Dette er et uopretteligt tab for litteraturen. Bartleby var et af den slags væsener, om hvilke intet er konstaterbart undtagen fra de oprindelige kilder, og i hans tilfælde er disse yderst få. Det, jeg til min forundring så af Bartleby med mine egne øjne, *det* er alt, hvad jeg ved om ham; bortset ganske vist fra et svævende rygter, som vil forekomme i det følgende.

Inden jeg introducerer skriveren, som han første gang viste sig for mig, er det på sin plads at gøre en kort omtale af mig selv, mine ansatte, min forretning, mine kontorer og omgivelser i almindelighed, fordi en vis beskrivelse af denne art er nødvendig for den rette forståelse af den hovedperson, som skal præsenteres. Pro primo: Jeg er et menneske, der fra sin ungdom og lige siden har været opfyldt af den inderlige overbevisning, at den letteste måde at klare sig på her i tilværelsen også er den bedste. Og

selvom jeg tilhører en profession, som har ry for at være kraftfuld og energisk, indtil det stormfulde nu og da, har jeg som følge deraf aldrig tilladt noget som helst af den slags at forstyrre min ro. Jeg hører til de værgerrige advokater, som aldrig henvender ordet til et nævningeting eller på nogen måde tiltrækker sig offentlig opmærksomhed, men i en lun tilbagetrukketheds fredfyldte atmosfære gør en lun forretning med formuende menneskers aktier og pantebreve og skøder. Alle, som kender mig, anser mig for at være en enestående *stabil* mand. Afdøde John Jacob Astor, en person som ikke var meget tilbøjelig til lyrisk hengivelse, nærrede ingen betænkelighed ved at udtale, at min vigtigste egenskab er omtanke, min næstvigtigste, metode. Jeg siger ikke dette af forfængelighed, men fastslår blot den kendsgerning, at jeg ikke var uden forretningsmæssig forbindelse med afdøde John Jacob Astor, et navn, det indrømmer jeg, som jeg elsker at gentage, fordi det har en afrundet, ligesom kugleformet lyd, og klinger som det pure guld. Jeg tilføjer gerne, at jeg ikke var fri for at føle mig smigret over afdøde John Jacob Astors gode skudsmål.

Nogen tid forud for den periode, hvori denne lille historie tager sin begyndelse, var min sagsportefølje blevet væsentligt forøget. Jeg var blevet udpeget til det gode, gamle embede, der nu er afskaffet i staten New York, som formand for Kancelliretten. Det var ikke noget særligt anstrengende hverv, men meget behageligt indbringende. Jeg taber sjældent besindelsen, og endnu sjældnere risikerer jeg at hidse mig op i anledning af uret og krænkelser, men jeg må have lov til at være ubehersket her og sige, at jeg anser den pludselige og brutale nedlæggelse af embedet som formand for Kancelliretten ved indførelsen af den nye

forfatning for en f..... overilet disposition; eftersom jeg havde regnet med indtægterne for livstid, mens jeg nu kun fik udbytte af det i nogle ganske få år. Men det var et sidespring.

Mine kontorer lå ovenpå i Wall Street nr. 21. I den ene ende vendte de ud mod den hvide mur i det indre af en rummelig lys-skakt, der gik gennem bygningen fra øverst til nederst. Denne udsigt måtte nok nærmest anses for at være temmelig mat, uden noget af det landskabsmalerne kalder "liv". Men i så fald frembød udsigten fra den anden ende af mine kontorer om ikke andet så i det mindste en kontrast. Den vej var der fra mine vinduer uhindret udsyn til en statelig murstensmur, sort af ælde og evigtvarende mulm, og intet forstørrelsesglas var fornødent til at fremkalde dens skjulte pragt, for til fordel for alle nærsynede iagttagere var den anbragt mindre end tre meter fra mine vinduesruder. På grund af de omliggende bygningers store højde, og fordi mine kontorer befandt sig på anden sal, havde mellemrummet mellem denne mur og min en ikke ringe lighed med en kolossal, firkantet cisterne.

I perioden umiddelbart forud for Bartlebys komme havde jeg to personer ansat som kopister og en lovende, ung fyr som kontordreng. Den første var Turkey, den anden Nippers og den tredje Ginger Nut¹. Dette kunne se ud som navne, man ikke i almindelighed finder magen til i vejviseren. Faktisk var det også øgenavne, som mine tre kontorister gensidigt havde givet hinanden, og som mentes at udtrykke noget om deres respektive personer eller særegenheder. Turkey var en fed og kortåndet lille englænder på omkring min egen alder – det vil sige et eller andet

¹Kalkun, Knibtang og Ingefærkiks.

sted i nærheden af de tres. Om formiddagen havde hans ansigt så at sige et fint rødtligt skær, men efter klokken tolv, middag – hvor han gik ud for at spise – blussede det som en propfuld kulovn til jul, og fortsatte således – men sådan set med gradvis aftagen – indtil klokken seks, eftermiddag, eller deromkring, hvorefter jeg ikke så mere til indehaveren af dette ansigt, som, idet det nåede sit zenit med solen, lod til at gå ned med denne, at stå op, kulminere og aftage den næste dag med samme regelmæssighed og uforminskede strålepragt. Jeg har været ude for mange ejendommelige sammentræf i mit liv, heriblandt ikke mindst den kendsgerning, at nøjagtig når de rigeste stråler udgik fra Turkeys røde og glødende ansigt, netop da, på dette kritiske tidspunkt begyndte den periode af dagen, hvor jeg anså hans arbejdsindsats for at være alvorligt forringet den resterende del af døgnet. Ikke at han så var ubeskæftiget eller led af arbejdsvægring; langt fra. Problemet bestod i, at han tværtimod havde det med at være alt for energisk. Der kom så en mærkelig febrilsk, flyvsk, forfjamsket og uhæmmet aktivitet over ham. Han blev uforsigtig, når han dyppede sin pen i blækhuset. Alle de klatter, han tabte i mine dokumenter, faldt efter klokken tolv, middag. Ja, ikke alene blev han uhæmmet og sørgeligt tilbøjelig til at lave blækklatter om eftermiddagen, men til tider udartede han og blev temmelig støjende. Ved sådanne lejligheder flammede hans ansigt med forstærket kraft, som var der blevet skovlet cannelkul på antracit. Han lavede et ubehageligt spektakel med sin stol, spildte af sin sanddåse; når han snittede sine penne, skar han dem i utålmodighed allesammen i stykker og kylede dem på gulvet i pludseligt raseri; rejste sig op og bøjede sig ind over sin skrivepult og begyndte at slå om sig med papirerne på en højst usømmelig

måde, som var meget beklagelig at se på hos et ældre menneske som ham. Ikke desto mindre, da han på mange måder var særdeles værdifuld for mig, og til enhver tid før klokken tolv, middag, også var den hurtigste og pålideligste skabning, og udførte et stort stykke arbejde af en næsten uefterlignelig standard – af disse grunde var jeg rede til at se bort fra hans særheder, selvom jeg sandelig, en gang imellem måtte påtale hans adfærd. Jeg gjorde dette meget forsigtigt imidlertid, for selvom han var det høfligste, ja, endda det mest ærbødige og uforstyrrelige menneske om formiddagen, så var han alligevel om eftermiddagen tilbøjelig til, på given foranledning, at være lettere ubehersket i sine ytringer – eller for at sige det, som det er, uforskammet. Nuvel, da jeg værdsatte hans tjenester om formiddagen, som jeg gjorde, og var besluttet på ikke at gå glip af dem – og samtidig alligevel foruroliget over hans febrilske adfærd efter klokken tolv – og da jeg er et fredsommeligt menneske, og utilbøjelig til ved mine formaninger at ville fremkalde upassende vredesytringer fra hans side, påtog jeg mig en lørdag midt på dagen (han var altid værst om lørdagen) at lade et ord falde, meget venligt, om at det måske, nu da han var ved at blive gammel, var en ide at afkorte hans arbejdstid; eller ligeud, at han ikke behøvede at komme på kontoret efter klokken tolv, når han havde været ude at spise, men hellere måtte tage hjem på sit logi og sove til middag indtil thetid. Men nej; han insisterede på sin eftermiddagstjeneste. Hans ansigt luede uudholdeligt, medens han – gestikulerende med en lang lineal i den anden ende af lokalet – med stor veltalenhed forsikrede mig om, at hvis hans indsats var nyttig om formiddagen, hvor uundværlig var den så ikke om eftermiddagen?